

3. Мильруд Р. П. Коммуникативность языка и обучении разговорной грамматике (упрощенным предложениям) // Иностранные языки в школе. – 2002. – №2. – С. 15–21.
4. Мильруд Р. П., Максимова И. Р. Современные концептуальные принципы коммуникативного обучения иностранным языкам // Иностранные языки в школе. – 2000. – №4. – С. 9 – 15.

УДК 37. 017

Т.І. Поніманська

ЗМІСТОВИЙ КОМПОНЕНТ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ГУМАНІСТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ

Зростання ролі особистості, самостійності людини, її суб'єктних якостей і творчого потенціалу в центрі виховного процесу висуває гуманістичну парадигму. Нині гуманізм вже не виступає в якості бажаного, але не обов'язкового для практичної реалізації морального принципу. В умовах глобальної екологічної і духовної кризи він набуває значення категоричного імперативу збереження життя на Землі і людини як духовної особистості. Актуальності розв'язання означеної проблеми вчені надають особливого значення. Зокрема, І.А.Зязюн зауважує, що потребує осмислення проблема “олюднення людини” в царині учіння і виховання, яку автор пов'язує з вирішенням завдань гуманізації [1,7]. Необхідно подолати так званий “кризовий менталітет” сучасності, викликаний руйнуванням раніше стійких соціально-моральних утворень, що визначали особливості поведінки людини, структуру свідомості та психіки в цілому. Відтак перед педагогом постає завдання закріплення найбільш стабільних духовних якостей соціуму, основою чого є формування гуманістичних цінностей, починаючи з дошкільного віку, адже процес соціалізації особистості саме у даному віковому періоді є найбільш інтенсивним і результативним.

Постановка проблеми. Розглядаючи проблему гуманістичного виховання в інтеграції класичних педагогічних підходів, зауважимо, що авторитет гуманістичного ідеалу у різних сферах: соціальній, ідеологічній, науково-філософській, який був значним впродовж всієї історії людства, з особливою виразністю виявився у педагогіці. Не можна не визнати, що прогресивність ідеї гуманізму здавна породжувала бажання окремих вчених скористатися ним у вигляді формального схвалення та лозунгів з кон'юнктурною метою, зокрема, для проголошення “гуманізму” тих чи інших теорій. Такі спроби спричинили критичне ставлення до сутності гуманістичної педагогіки. Впродовж тривалого часу гуманістичне виховання трактувалося як течія буржуазної педагогіки. Тому у сучасній підготовці педагога важливо провести науковий аналіз його основних понять. О.В.Сухомлинська слушно зазначає, що виховання на основі цінностей має гуманістичний характер і пов'язане з переосмисленням педагогами “всього виховного процесу, з виявленням у цьому соціальному явищі тих аспектів, моментів, можливостей, які взагалі ігнорувалися, а саме: виняткова увага до внутрішнього світу особистості, поєднана з соціологічною рефлексією. Перша актуальна і принципова проблема – концентрація аксіологічних цінностей навколо ідеї гуманістичного виховання. В історії педагогічного гуманізму сьогодні виділяють три головні до кінця не освоєні практикою ідеї: вільного розвитку, ідея людини не як засобу, а як мети та ідея пристосування системи виховання до дитини, а не навпаки” [2, 121].

Головне протиріччя у вирішенні проблеми ми вбачаємо у тому, що процес гуманістичного виховання ініціює активність дитини, сприяє виробленню у неї суб'єктної позиції, готовності до самоствердження, однак педагоги професійно недостатньо підготовлені до її реалізації. При цьому на особистісному рівні значна частина вихователів усвідомлює необхідність гуманістичного виховання, адже останнім часом ідея свободи дитини в процесі виховання приймається беззаперечно. Однак доводиться констатувати довільне трактування цієї ідеї у практиці виховання. Складність вирішення означеної

проблеми пов'язана з тим, що відповідні питання недостатньо представлені у змісті професійної підготовки майбутніх вихователів. Таке положення частково можна пояснити стереотипами педагогічного мислення щодо того, що вихователь – це вчитель маленьких дітей, педагог дошкільного закладу тощо. Хибні тенденції переносу практики шкільного навчання на сутність функцій вихователя дітей дошкільного віку неодноразово піддавалися справедливій критиці, однак у нещодавно затвердженому державному стандарті вищої освіти рівня “бакалавр” серед курсів, що складають професійну підготовку вихователя дітей дошкільного віку, знову констатуємо обмежену представленість питань виховання, натомість акцентовано підготовку до проведення різного роду занять з дітьми тощо.

Метою нашої статті є обґрунтування значення формування готовності до гуманістичного виховання у професійній підготовці майбутніх вихователів.

Виклад основних матеріалів дослідження. Ми розглядаємо гуманістичне виховання як педагогічну категорію, зважаючи на те, що педагогічне поняття може претендувати на звання педагогічної категорії лише за умови, що вона має такі характеристики, як:

- універсальність, тобто можливість співвіднесення з різними смисловими контекстами;
- світоглядна значущість;
- здатність виконувати методологічну функцію стосовно даної галузі знання [6].

І.А.Колесникова, аналізуючи дане визначення, підкреслює, що саме конкретне змістовне наповнення категорії дозволяє виявити смисловий діапазон, смислове поле, рамки, у яких може існувати досліджуваний феномен, тому важливим моментом є включення освітньої тематики у контекст загальнолюдських питань, пояснення педагогічних феноменів мовою філософських категорій [3]. Відтак, розуміння гуманістичного виховання як категорії педагогіки витікає з філософських категорій раціонального (людинознавство) та ірраціонального (людинолюбство) у свідомості вихованця і передбачає їх діалектичну єдність. У гуманізмі виділяють два аспекти: ціннісний, що розуміє гуманізм як цінність, та практико-орієнтований, що являє собою зовнішній вираз гуманізму як його реалізації в діяльності.

Означений підхід реалізовано у дослідженні підготовки майбутніх вихователів до гуманістичного виховання дітей. У даній статті коротко охарактеризуємо зміст курсів, які з означеною метою введено у зміст підготовки педагога.

З метою формування методологічної культури майбутніх педагогів у курс “Дошкільна педагогіка” введено розділ “Філософські засади педагогіки”. У ньому розкриваються такі питання: значення методологічних основ педагогіки у контексті ноосферної свідомості; криза як джерело розвитку; синергетична основа сучасного педагогічного знання; стохастичність педагогічних явищ. Висвітлюються питання методології психолого-педагогічного дослідження та методологічної культури педагога. Серед складових методологічної культури виокремлено визначення реального смислу педагогічних понять, що визначають феномени виховання і навчання, встановлення зв'язків їх смислів, співставлення значення та ін. Визначається значення методологічного пошуку для особистісного розвитку педагога.

Зміст культуротворчої функції як провідний показник розвинутого дитинства розкривається нами у курсі “Етнографія дитинства”. Дитинство в ньому характеризується як особлива форма культурної творчості, як механізм, що реалізує рівною мірою і наступність, і поступальність у історичному розвитку культури. Студенти приходять до висновку про те, що в процесі свого духовного розвитку дитина творчо освоює не лише ті форми ментальності людини, що вже історично склалися, а й ті, що історично складаються, а також бере своєрідну участь у їх формуванні. Критеріями результативності спецкурсу є: сформованість у студентів наукових уявлень про сучасну концепцію дитинства та системного бачення взаємин світу дорослих і дітей як світу людини; готовність до педагогічної інтерпретації феномену дитинства; особистісне ставлення до участі у розвитку особистості дитини. Щоб підтримати дитину, педагог повинен відчувати у собі дитинство,

розвивати здатність до розуміння дітей і всього, що з ними відбувається, мудро ставитися до їх вчинків, вірити, що дитина помиляється, а не порушує їх навмисне, захищати її, не думати про неї погано, несправедливо, і, найголовніше, не ламати індивідуальність дитини, а виправляти і спрямовувати її розвиток, пам'ятаючи, що дитина знаходиться у стані самопізнання, самоствердження, самовиховання.

У процесі взаємодії дитини із світом задовольняються одночасно дві основні потреби дитини, в яких реалізується основний план її саморозвитку. Це потреба у самореалізації як виявленні та ствердженні себе серед навколишніх та потреба у соціалізації як можливості “вписатися” у світ, знайти у ньому своє місце. Процес поступового входження дитини у світ конкретних соціальних зв'язків та його освоєння отримав назву соціалізації, що означає освоєння дитиною соціокультурних досягнень суспільства. Соціалізація забезпечує індивідуалізацію, оскільки лише у соціальних контактах, діалозі, у випробуванні себе, у самовизначенні у соціокультурному просторі і відбувається рефлексія, розвивається самосвідомість. Аксиологічні засади формування соціальної поведінки у сучасних умовах, гуманістична спрямованість ціннісного підходу у вихованні вивчаються у курсі “Виховання соціальної поведінки дітей дошкільного віку”. З ціннісних позицій характеризується методика ознайомлення дітей з соціальною дійсністю, роль дорослих у соціалізації особистості дитини, значення різних сфер життєдіяльності дитини у формуванні соціальної поведінки. Соціалізація особистості дошкільника є метою і результатом гуманістичного виховання, яке спрямоване на пізнання дитиною світу людей, самої себе та свого місця серед людей, оволодіння цінностями навколишнього світу. Для успішної соціалізації особистості дошкільника важливо будувати виховний процес як організацію життєдіяльності дитини, створення виховного розвивального середовища, у якому вона могла активно діяти, пізнавати світ, спілкуватися з дорослими і однолітками. Включаючи у “суб'єктний простір” ставлення до навколишнього різноманітні об'єкти і викликаючи почуття непрагматичної причетності до них, педагог сприяє розширенню гуманістичного компонента індивідуального ціннісного простору дитини.

Для сучасної теорії і практики виховання важливо встановити шляхи гуманізації та конкретні умови їх втілення в педагогічний процес, серед яких головною виступає відповідна позиція педагога. Оскільки розвиток форм і методів виховної роботи носить діалектичний характер і являє собою процес постійного виникнення і вирішення протиріч між метою, завданнями, а також зміною змісту і джерелами його реалізації, поруч із діалектичним підходом до проблеми виховання студенти повинні оволодіти його технологіями. Курс “Гуманізація навчання і виховання дітей дошкільного віку” є важливим з огляду на гуманізацію освіти, створення і функціонування гуманітарного середовища у вузі як професійно-освітнього і культурного простору, що орієнтований на формування гуманної особистості майбутнього педагога, здатного до гуманізації навчально-виховного процесу в дошкільному закладі. Мета курсу – формування теоретико-технологічних пріоритетів у підготовці майбутнього педагога до виховання дітей дошкільного віку. Він спрямований на формування у студентів теоретичних знань і навичок гуманізації навчально-виховного процесу, розвиток готовності здійснювати гуманістичний педагогічний процес. Головні поняття, які мають бути засвоєні студентами: гуманізм як світоглядна цінність, гуманістичне виховання, духовно-моральні цінності, особистісно орієнтований підхід у навчанні і вихованні, гуманістичні взаємини. Відповідно до принципу гуманітаризації освіти в курсі розкриваються науково-теоретичні засади, джерела і тенденції розвитку гуманістичної педагогіки, розглядаються ключові концепції та варіативні технології гуманістичного навчання і виховання дітей дошкільного віку.

Висновки. Вирішення завдань виховання на сучасному етапі вимагає аналізу теоретико-методологічних засад проблеми гуманізму у вихованні, що нерідко трактується як загальний заклик і не прослідковується на рівні конкретного педагогічного явища. Гуманістичні цінності у змісті підготовки педагога мають бути представлені як на загальнопедагогічному рівні, так і на рівні розробки конкретних особистісно зорієнтованих

технологій виховання. Необхідно відповідно перебудувати змістовий компонент підготовки майбутніх педагогів на засадах формування гуманістичних цінностей та конкретних умінь здійснювати гуманізацію педагогічного процесу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Зязюн І.А. Сучасна освіта у контексті гуманістичної філософії // Діалог культур: Україна у світовому контексті: Філософія освіти: Зб.наук.праць. Вип.4. – Львів: Світ, 1999. – С.5–12.
2. Сухомлинська О.В. Проблеми теорії виховання дітей і молоді в Україні // Педагогіка і психологія. – 1997. – №7. – С.109–125.
3. Колесникова І.А. Педагогическая реальность в зеркале межпарадигмальной рефлексии. – СПб.: СПб ГУПМ, 1999. – 242с.
4. Корнетов Г.Б. Гуманистическое образование: традиции и перспективы. – М.: ИТП и МИО РАО, 1993. – 135с.
5. Кудрявцев В.Т. Смысл человеческого детства и психическое развитие ребёнка. – М.: РАО, 1997. – 156 с.
6. Сагатовский В.Н. Антропологическая целостность: статус и структура (очерки социальной антропологии). – СПб: АГН, 1995. – 236 с.

УДК 378. 14

Л.І. Прокопенко

ПРОФЕСІЙНО ЗОРІЄНТОВАНА ФРАЗЕОЛОГІЯ ЯК ЛІНГВОДИДАКТИЧНА ПРОБЛЕМА

Проблеми, пов'язані з викладанням мови фаху, давно привертають увагу психологів, лінгвістів, методистів. Так, у дисертаційних дослідженнях останніх років широко представлені оригінальні методики вдосконалення професійного мовлення студентів нефілологічних факультетів: інженерів [Т.П.Рукас, 1999], медиків [В.Юкало], студентів аграрного вузу [Л.В.Барановська, 1995], майбутніх учителів загальнотехнічних дисциплін [Л.В.Лучкіна, 2000], студентів факультету фізичного виховання [Л.М.Головата, 1997] тощо. Досліджуються також окремі аспекти зазначеної проблеми: подолання лексико-граматичної інтерференції в усному українському мовленні студентів нефілологічних факультетів [О.В.Бугайчук, 1999], використання масовокомунікаційної інформації на заняттях з мови [Г.В.Онкович, 1995], навчання спілкування засобами лінгвокраїнознавчої лексики [Л.С.Дімова, 1996]. Спільним для всіх досліджень є те, що в них порушується актуальна проблема про невиразність, емоційну безбарвність, уніфікованість мовлення майбутніх спеціалістів, що значно знижує рівень їхньої професійної підготовки. На нашу думку, однією з істотних причин збіднення словника студентів є недостатня увага до емоційно-експресивної палітри мовлення, національно-культурних і професійно значущих одиниць мови. Курс “Ділове українське мовлення”, що читається на нефілологічних факультетах ВЗО, передбачає лише поверхневе ознайомлення зі стійкими та вільними словосполученнями, властивими офіційно-діловому стилю мови, тоді як робота з увиразнення мовлення студентів професійно зорієнтованою фразеологією залишається поза увагою викладачів-практиків.

Отже, у запропонованій статті робиться спроба розглянути коло питань, пов'язаних з лінгводидактичними аспектами висвітлення проблеми професійно зорієнтованої фразеології. В аспекті теми нашого дослідження, розв'язання проблеми увиразнення мовлення засобами фразеології з урахуванням майбутнього фаху студентів, зокрема вчителів історії, вимагає вирішення низки завдань, з-поміж яких: уточнити сутність поняття “професійно зорієнтована фразеологія”, визначити особливості фахового фразеологічного словника майбутніх вчителів історії, подати прийоми презентації фразеологічного матеріалу в навчальному процесі.

Задля розуміння професійно зорієнтованої фразеології (далі – ПЗФ) як специфічного феномену, що відображає певні фразеологічні закономірності, які спостерігаються в